

บทที่ 5

บทสรุป

จากการศึกษาการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองในสมัยอยุธยา เราสามารถที่จะแบ่งการปฏิบัติการเหล่านี้ออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การใช้กำลังพลจำนวนมาก
2. การลอบทำร้าย

การใช้กำลังพลจำนวนมาก มีลักษณะการปฏิบัติการ 2 ลักษณะ คือ

1. การรวบรวมกำลังพลจากภายนอกเขตกำแพงพระนคร

การรวบรวมกำลังพลจากภายนอกพระนครเกิดขึ้นนอกเขตกำแพงพระนคร ในบริเวณที่เป็นปริมณฑลรอบกรุงศรีอยุธยา คือ เมืองสุพรรณบุรี เมืองลพบุรี เมืองแพรกศรีราชา แขวงขุนละคอน เมืองเพชรบุรี

การรวบรวมกำลังพลจากภายนอกเขตกำแพงพระนครมี 2 วิธีการ คือ

1.1. การเคลื่อนกำลังทางบก จากเขตปริมณฑลจะเข้าสู่พระนครทางด้านทิศเหนือ ทิศตะวันออก และทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นทิศทางที่ค่อนข้างบังคับเนื่องจากมีทำนบรอที่สามารถเคลื่อนกำลังพลได้อย่างสะดวก เป็นทางข้ามทางบกเพียงทางเดียว แต่ก็ใช้ว่าจะไม่สามารถข้ามแม่น้ำคูเมืองเข้ามาได้ เพียงแต่ถ้าเป็นฤดูน้ำหลากปริมาณน้ำจะเป็นอุปสรรคในการเคลื่อนย้ายกำลังพล ดังนั้น บริเวณทำนบรอจึงเป็นที่มั่นสำคัญ และมีป้อมมหาชัยซึ่งเป็นป้อมขนาดใหญ่อยู่ตรงข้ามทำนบรอนี้ เมื่อสามารถเข้าพระราชวังได้ เส้นทางหลักในการยึดพระราชวังหลวงมีอยู่ 2 เส้นทาง คือ เส้นทางนตะกั่วป่า-หน้าบางตรา และเส้นทางป่าถ่านตลาดเจ้าพรหม

1.2. การเคลื่อนกำลังทางน้ำ มักจะเป็นการเคลื่อนกำลังจากกระยะประชิดพระนครและเข้าสู่พระนครทางด้านใต้ บริเวณที่เป็นท่าเทียบเรือสำคัญ คือ ประตูไชย เมื่อสามารถผ่านประตูไชยเข้ามาได้ มีถนนป่าตองตรงไปสู่พระราชวังหลวงได้เลย ซึ่งถนนป่าตองจะไปถึงวัดพระศรีสรรเพชญ์และเลียบหน้าพระราชวังชั้นนอก

2. การรวบรวมกำลังพลภายในพระนคร

การรวบรวมกำลังพลภายในพระนคร มีแหล่งที่สามารถเป็นแหล่งรวมพลได้ก็คือ พระราชวังหลวง พระราชวังหน้า และบริเวณวัดที่มีขนาดใหญ่ซึ่งเป็นที่ผู้นำการกบฏหรือรัฐ

ประหารอยู่หรือใช้เป็นที่ยุมนุมพล การรวบรวมกำลังพลจากภายในพระนคร ทำให้มีการใช้พื้นที่เมืองส่วนใหญ่สนามรบในการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง

การลอบทำร้าย เป็นการปฏิบัติการในการแย่งชิงอำนาจที่ค่อนข้างได้ผลชัดเจนมาก การลอบทำร้ายถ้านับไปแล้วก็มีมากพอ ๆ กับการใช้กำลังพลเลยทีเดียว แต่การลอบทำร้ายให้ผลที่ค่อนข้างเด็ดขาดกว่า การลอบทำร้ายมีหลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นการใช้อาวุธยาพิษ หรือการลอบสังหาร โดยการลอบทำร้ายนั้นจะกระทำเมื่อสามารถให้ผลได้ดีกว่าการใช้กำลัง และลดการเผชิญหน้ากัน โดยการกำจัดเฉพาะบุคคลเท่านั้น การลอบทำร้ายนั้นไม่ว่าสถานที่ใดก็สามารถทำได้ด้วยการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ

เหตุการณ์	การใช้กำลังพลจำนวนมาก	การลอบทำร้าย
1. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 ยึดอำนาจจากสมเด็จพระเมศวร	✓	
2. สมเด็จพระรามศวรยึดอำนาจสมเด็จพระเจ้าทองลั่น	✓	
3. สมเด็จพระนครินทราชาธิบดียึดอำนาจจากสมเด็จพระรามาธิบดีราชาธิราช	✓	
4. ศีกเจ้าอ้าย-เจ้ายี่	✓	
5. สมเด็จพระไชยราชาธิราชยึดอำนาจจากพระวชิราธิราช	✓	
6. การลอบปลงพระชนม์พระยอดฟ้า		✓
7. กลุ่มขุนพิเรนทรเทพยึดอำนาจจากกลุ่มขุนรวงศาธิราช		✓
8. กบฏพระศรีศิลป์	✓	
9. ความขัดแย้งของสมเด็จพระมหินทราธิราชกับสมเด็จพระ	✓	✓

- พระมหาธรรมราชา
10. กบฏญาณประเชียร ✓
11. การประหารเจ้าฟ้าสุทัศน์ ✓
12. กบฏญี่ปุ่น 1 ✓
13. การยึดอำนาจของสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ✓
14. กบฏญี่ปุ่น 2 ✓
15. กบฏพระศรีศิลป์ (พระมหาอุปราชา) ✓
16. การยึดอำนาจของออกญากลาโหม ✓
17. กบฏวัดท่าทราย ✓
18. การยึดอำนาจของสมเด็จพระศรีสุธรรมราชา กับเจ้าฟ้านารายณ์ ✓
19. การยึดอำนาจของสมเด็จพระนารายณ์ ✓
20. กบฏพระอนุชาธิราช ✓
21. การยึดอำนาจของพระเพทราชา ✓
22. การประหารกรมพระราชวังหลัง ✓
23. กบฏธรรมเถียร ✓
24. การประหารเจ้าพระขวัญ ✓
25. กรณีพระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้าเสือ ✓
26. สงครามกลางเมือง ✓
27. กบฏจีน ✓
28. การลอบปลงพระชนม์

กรมขุนสุเรนทรพิทักษ์	✓
29. การประหารกรมพระราชวังบวรสถานมงคล	✓
30. กบฏเจ้าทรงกรม	✓
31. กบฏกรมหมื่นเทพพิพิธ	✓

ความเปลี่ยนแปลงของการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง

การปฏิบัติการในการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองของอยุธยาเริ่มมาจากการปฏิบัติการด้วยการใช้กำลังพลจำนวนมากจากบริเวณปริมณฑล คือ เมืองสุพรรณบุรี เมืองแพทศรีราชา รวมไปถึงเมืองขุนละคอน ล้วนแล้วแต่เป็นที่สามารถรวบรวมกำลังพลได้ทั้งสิ้น หลังจากการขึ้นครองราชสมบัติของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 การยกกำลังจากเมืองปริมณฑลก็หยุดลง เมื่อมีการจัดการปกครองใหม่ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เมืองที่เคยเป็นแหล่งชุมนุมพลก็ลดความสำคัญลงและด้อยศักยภาพในการสะสมกำลัง การใช้วิธีการลอบทำร้ายเริ่มถูกนำเข้ามาใช้อย่างจริงจังในราชสำนัก การยกกำลังจากภายนอกใช้ว่าจะหมดสิ้นไปเลยแต่เป็นการรวบรวมกำลังพลที่ใกล้พระนครมากขึ้น และพระนครกลายเป็นที่รวมของการลอบทำร้ายด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งอาวุธต่าง ๆ เช่น ดาบ มีด ปืน หรือแม้แต่กระทั่งยาพิษ และการวางอุบายล่อให้ติดกับดัก การรวบรวมกำลังพลในพระนครเกิดขึ้นจริงจังเป็นครั้งแรกก็คือ การรวบรวมกำลังพลของสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ต่อมาการรวบรวมกำลังพลยิ่งมากขึ้นและใหญ่ขึ้น ทั้งที่พระราชวังหลวง พระราชวังหน้า ในที่สุดสงครามกลางเมืองจึงเกิดขึ้นเนื่องจากแหล่งกำลังใหญ่ 2 แห่งอยู่ในบริเวณเดียวกัน การใช้เมืองเป็นสนามรบจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่หลังจากนั้นสถานการณ์กลับเปลี่ยนไป คือ การแย่งชิงอำนาจทางการเมืองกลับเข้าสู่พระราชวังหลวงจนกระทั่งสิ้นแผ่นดินอยุธยา